ווערטער: וואלקנדיק, קיל

The Only Jewish Newspaper in Western Canada Established 1910. Published DAILY

דאס אידישע ווארט

THE GATEWAY OF THE WEST

THE ISRAELITE PRESS

זון אויפגאנג — 5.35.
זון אונטערגאנג — 7.22.

די איינציקע אידישע צייטונג אין מערב קאנאדע עטאבלירט אין 1910 דערשיינט יעדן טאג

Vol. 20, No. 76. Winnipeg, Wed. April 16, 1930. Published daily except Saturday and Sunday. דערשיינט יעדן טאג חוץ שבת און זונטאג — מיטוואך יח' ניסן, תר"ץ.

THE NEW YORK PUBLIC LIBRARY APR 20 1930

פארבעסערטע לאגע אין די שטעטלאך מאכט א סוף צו דער איבערוואנדערונג קיין ביראבידזשאן

וועט פארטרעטן קאנאדע ביי אימפעריאלער פרעסע קאנפערענץ

לט. קאלאנעל דזש. ה. וואודס, רעדאקטאר און פארוואלטונגס דירעקטאר פון "קאלגארי הערעלד" און פרעזידענט פון קאנאדער סעקציע פון'ם אימפעריאלן פרעסע פארבאנד, וועט אנפירן די קאנאדער דעלעגאציע ביי דער פערטער אימפעריאלער פרעסע קאנפערענץ, וואס וועט אפגעהאלטן ווערן אין ענגלאנד, אין יוני.

נאציאנאלע ביבליאטעק צום אנדיינק פון וואלפסאנען פייערלאך געעפנט ביים העברייאישן אוניווערסיטעט

לארד טשענסעלאר באגריסט פייערלאך די עפענונג. — אראבער האבן ניט אנגענומען אינלאדונג. — באגריסונגען פון עגיפטישן בילדונגס מיניסטער און פון אידישע פירער

(ספעציעלע טעלעגראמעס צו "דאס אידישע ווארט" פון "איטא")

ירושלים, אפר. 16 (איטא). — "די גרינדער פון דעם העברייאישן אוניווערסיטעט האבן זיך געשטעלט פאר א ציל צו שאפן א היים פאר אידישער געלערנטקייט און אידישע אידעאלן, וואו די אידישע קולטור קאן זיך פריי אנטוויקלען, דארטן וואו עס באגעגענען זיך די ציוויליזאציעס פון מזרח און פון מערב. זיי שטרעבן צו מאכן דעם אוניווערסיטעט פאר א צענטער פון געלערנטקייט און פארשונג, אפן צו אלע סטודענטן, אן אונטערשייד פון נאציאנאליטעט, גלויבן און ראסע, וואס איז א לויבנסווערטע אמביציע."

אזוי האט דערקלערט דער הייקאמישנער, סער דזשאן טשענסעלאר, ביי דער עפענונג פון דער נייער געביידע פאר דער נאציאנאלער ביבליאטעק ביים העברייאישן אוניווערסיטעט, אין אנדיינק פון דעם פארשטארבענעם ציוניסטישן פירער, דוד וואלפסאן.

די עפענונג פון'ם "בית וואלפסאן," ווי די געביידע הייסט, איז געפייערט געווארן אין דער אנוועזנהייט פון הויכע רעגירונגס באאמטע, אידישע פירער און אויסלענדישע קאנסולן. קיין אראבער זיינען ניט געווען אין'ם אמפיטעאטער אויפ'ן הר-הצופים וואו די פייערונג איז דורכגעפירט געווארן, כאטש א סך איינלאדונגען צו אראבער זיינען ארויסגעשיקט געווארן.

די עפענונגס רעדע האט געהאלטן דר. מאגנעס, טשענסעלאר פון'ם אוניווערסיטעט. באגריסונגען זיינען דערהאלטן געווארן פון דר. וויצמאן, פון'ם עגיפטישן בילדונגס מיניסטער, פון'ם חיברו יוניאן קאלעדזש אין סינסינאטי, פון די פראפעסארן איזראעל דייווידסאן און לואיס גינזבערג, פון'ם אידישן טעאלאגישן סעמינאר, און פון פארשיידענע ארגאניזאציעס און פריינט פון'ם העברייאישן אוניווערסיטעט.

די עפענונג צערעמאניעס האבן זיך אנגעהויבן און פארענדיקט מיט מוזיק און מיט געזאנג פון קלאסישע און פאלקס לידער, פון א גרויסן כאר פון איבער 200 שטימען.

א טאבלע, מיט'ן אויפשריפט "בית דוד וואלפסאן," איז אויפגעדעקט געווארן פון'ם הייקאמישאנער לכבוד דעם מנדב פון דער ביבליאטעק געביידע.

(:־:)

געדריקטע שטימונג האט געהערשט ביי איראפייאישע אידן צו די סדרים

ווין, אפריל 16 (איטא). — ניט קיין פריילאכע שטימונג האט געהערשט ביי די איראפייאישע אידן די צוויי ערשטע טעג פון דעם יום-טוב פסח. כאטש די שרעק פאר בלוט-בלבולים איז גליקלאכערווייז געווען אן אומזיסטע, איז אבער די שטימונג געווען געדריקט צוליב דעם עקאנאמישן קריזיס און פון דער שליסונג פון די טויערן פון פאקטיש אלע לענדער פאר אימיגראנטן, וואס מאכט אוממעגלאך צו אנטלויפן פון די צרות.

ניט וויניק געשטערט די שטימונג האט אויף די שווערע לאגע פון'ם ציוניזם און דער ניט גינסטיקער באריכט פון דער שאו קאמיסיע. אפילו די געוויינלאך פריילאכע סדרים נעכט האבן ניט פארטריבן די טרויעריקע שטימונגען.

"שולן זיינען אבער אומעטום געווען גע־פאקט. באזונדערס איבערגעפילט זיינען געווען די שולן אין די פוילישע שטעטלאך, וואו מען האט געמוזט אוועקשטעלן פאליציי כדי אויסצומיידן געפאר פון איבערפאקונג.

רומענישע סטודענטן אטאקירן אידן און אנטלויפן

בוקארעסט, אפר. 16 (איטא). — א צאל איינציקע פאלן פון אטאקעס פון סטודענטן אויף אידן ווערן באריכטעט. די סטודענטן פארשווינדן יעדן מאל, איידער ס'איז דא א געלעגנהייט צו דערקאנען זיי. צווישן אנדערע איז צע'מעמית'ט געווארן אויך אילי מאסקאוויטש, סאציאליסטישער פירער.

(:־:)

מזל טוב

א טאכטער געבארן צו מר. און מרס. מ. באסאווסקי, 526 מעגנוס עוועניו. מוטער און קינד אין בעסטן צושטאנד אין סט. דזשאזעפס האספיטאל.

מאטאריסטן זיפצן און צאלן נאך צוויי סענט א גאלאן

דער נייער שטייער פון נאך צוויי סענט א גאלאן גאזאלין איז נעכטן אריין אין קראפט איבער דער גאנצער פראווינץ, און מאטאריסטן האבן געבאך געזיפצט און געצאלט.

דער שטייער אויף גאזאלין אין דער פראווינץ איז איצט פינף סענט א גאלאן. גאזאלין געקויפט פאר פארם ארבעט פארבלייבט אבער פריי פון שטייער.

די ספעציעלע צוויי סענט וועלן גיין אויף דעם חשבון פון עלטער פענסיע און צו דעקן דעם פארלוסט פון הכנסה פאראורזאכט פון דער צוריקציאונג פון'ם "סופלעמענטארי רעוועניו טעקס."

זלמן רייזען וועט באזוכן וויניפעג

א פאראייניקטער קאמיטעט פון דער אידישער קולטור געזעלשאפט און פון'ם קאמיטעט פאר דעם אידישן וויסנשאפטלאכן אינסטיטוט האט באשלאסן אראפצובריינגען קיין וויניפעג אויף איניקע לעקציעס זלמן רייזענען (ברודער פון אברהם רייזען), וועלכער איז מיט א קורצער צייט צוריק געקומען פון ווילנע קיין ניו־יארק צו דער קאנפערענץ פון דער אידישער קולטור געזעלשאפט.

זלמן רייזען איז איינער פון די אנגעזעענסטע פארשער פון דער אידישער שפראך, מחבר פון'ם "לעקסיקאן" און אנדערע וויכטיקע ווערק און פארנעמט זייער א חשוב'ן ארט אין דעם אידישן וויסנשאפטלאכן אינסטיטוט. אין די אינטערעסן פון דעם אינסטיטוט מאכט ער איצט א טור איבער די שטאטן און קאנאדע.

עס ווערט דערווארט, אז ער זאל קאנען דא זיין ארום מיטן מאי. מער איינצלהייטן וועלן שפעטער אנאנסירט ווערן.

ענגלאנד קריגט געוויסע גאראנטיעס, אין פאל ווען פראנקרייך וועט שטארק פארגרעסערן איר פלאט

לאנדאן, אפר. 16.— עס ווערט פארשטאנען, אז אן אפמאך איז דערגרייכט געווארן צווישן די דריי מאכטן וואס האבן אונטערגעשריבן דעם פלאטן־אפמאך, אז ענגלאנד זאל קריגן געוויסע גאראנטיעס אין פאל ווען פראנקרייך און איטאליע, וועלכע זיינען פארבליבן אויסער דעם אפמאך, זאלן דורכפירן א פלאטן בוי־פראגראם, וואס זאל ווערן א געפאר פאר ענגלאנדס זיכערקייט.

לויט דעם דאזיקן אפמאך וועט ענגלאנד האבן דאס רעכט אריבערצוטרעטן די קוואטע באשטימט פאר איר אין דעם פלאטן אפמאך. זי וועט בלויז דארפן לאזן וויסן די אנדערע צוויי צדדים, אז זי גייט בויען אזויפיל טאן איבער דער באשטימטער קוואטע. אמעריקע און יאפאן וועלן, נאטירלאך, האבן דאס זעלבע רעכט.

עס ווערט פארשטאנען אז דער דאזיקער פונקט איז אריינגעשטעלט געווארן בלויז מיט'ן צוועק צו בארואיקן די בריטישע געזעלשאפטלאכע מיינונג, וועלכע איז באונרואיקט פון דער באשריינקונג, וואס קאן אוועקשטעלן ענגלאנד אין געפאר מצד פראנקרייך און איטאליע. די רעגירונג וועט אבער מיט דער דאזיקער פריווילעגיע ניט זוכן אויסצונוצן זיך.

עס ווערט באהויפטעט, אז פרעמיער מאקדאנאלד האט איינגעלאדן קעניג דזשארדזש צו זיין פארזיצער ביים שלוס פון דער קאנפערענץ, אבער דער קעניג זאל זיך האבן אפגעזאגט.

טשוירטשיל און מעקסטאן קריטיקירן פיליפ סנאודענס בודזשעט

לאנדאן, אפר. 16. — דער בודזשעט פון פיליפ סנאודען איז דא נעכטן אטאקירט געווארן פון צוויי פארשיידענע זייטן: פון ווינסטאן טשוירטשיל, געוועזענער קאנסערוואטיווער פינאנץ־מיניסטער, און פון דזשיימס מעקסטאן, פירער פון דער לינקער גרופע פון דער ארבעטער פארטיי.

ווינסטאן טשוירטשיל איז געווען שארף און סאטיריש, ווי געוויינלאך. ער האט געזאגט, אז דער בודזשעט שטעלט מיט זיך פאר א נייע ניט־בארעכטיקטע לאסט אויף דער אינדוסטריע, כדי צו קאנען ווארפן נדבות צו מענשן וואס ארבעטן ניט. די נייע שטייערן אויף קאפיטאל, האט ער מורא, וועלן פורן נאך צו א שווערערער ארבעטסלאזיקייט.

דזשיימס מעקסטאן האט קריטיקירט דעם בודזשעט פון צווייטן שטאנדפונקט. דאס איז ניט קיין סאציאליסטישער בודזשעט, האט ער געזאגט. דאס איז א קאפיטאליסטישער בודזשעט און קעגנעריש צום סאציאליזם. ער איז ערגער אפילו פון א ליבעראלן בודזשעט. די קאנסערוואטיוון דארפן זיך פרייען אין הארצן מיט'ן בודזשעט, וואס האט אויף זיי ניט ארויפגעלייגט די לאסטן פאר וועלכע זיי האבן זיך געשראקן און וועלכע זיי האבן פארדינט.

די קריטיקער זיינען אויסגעהערט געווארן אין הויז מיט כמעט אזויפיל אנגעשטריינגטער אויפמערקזאמקייט, ווי דער פינאנץ מיניסטער אליין.

ווארשעווער קאמוניסטן עסן דעמאנסטראטיוו חמץ אין די גאסן

(ספעצ. טעלעג. צו ד.א.וו. דורך "איטא")

ווארשע, אפריל 16 (איטא). — די היגע אידישע קאמוניסטן האבן ארגאנזירט אין דעם אידישן געגנט אן אנטי־פסח קאמפיין דורכפירנדיק גאסן דעמאנסטראציעס וועלכע די פאליציי האט צעטריבן. יונגע קאמוניסטן עסן דעמאנסטראטיוו חמץ ארומגייענדיק איבער די גאסן.

(:־:)

דיקשטיינס ביל ווערט פארהאנדלט אין הויז

וואשינגטאן, ד. ק., אפריל 16. — דער דיקשטיין ביל, וואס זאל דערלויבן אריינצולאזן אין לאנד איבער דער קוואטע עלטערן איבער 55 יאר פון אמעריקאנער בירגער, איז זייער ווארים פארטיידיקט געווארן אין הויז פון די קאנגרעסלייט דיקשטיין און לא גארדיא. ביידע האבן אויפ'ן שארפסטן אופן אטאקירט דעם מינדערהייט באריכט פון דער אימיגראציע קאמיסיע, וואס איז קעגן דעם ביל.

(::)

סאוועט רעגירונג וועט אויסנוצן ארעסטאנטן פאר ארבעט אויף די פעלדער

לענינגראד, אפר. 16. — די מאכט האט דא באשלאסן אויסצונוצן די ארעסטאנטן און בראדיאגעס אויף די קאלעקטיוון. לאנד־ווירטשאפטען גרופעס זיינען ארויסגעשיקט געווארן פון די היגע טורמעס צו ארבעטן אין די פעלדער.

(::)

טעלעפאן פון "לויתן" הערט זיך אין ווין

ווין, אפריל 16. — היגע ראדיא אמאטארן האבן אויפגעכאפט טעלעפאן שמועסן פון'ם "לויתן" (דער שיף לעוויאטאן), וועלכע איז דאן געווען אינמיטן ים, 1,200 מייל פון ניו־יארק. די שיף האט דאן אויסגעפרובט דעם קורץ־וואלעדיקן טעלעפאן צווישן שיף און ברעג.

(::)

פארקריפלטער פון "פראהיבישאן" אגענטן פאראורטיילט פאר משקה פארקויף

דענווער, קאלא., אפר. 16. — ווילסאן לואיס איז מיט צען יאר צוריק געשאסן געווארן אין רוקן פון א "פראהיבישאן" אגענט, און פון דאן אן איז ער א קריפל אויף ביידע פיס.

די טעג האט מען אים געבראכט צו טראגן אין געריכט, וואו ער איז אנגעקלאגט געווארן אין באזיצן און פארקויפן משקה. ער איז געפונען געווארן שולדיק און איז פאראורטיילט געווארן צו פיר יאר אין טורמע אין לעווענווירט.

(:־:)

עקזיסטענץ פון אידישע שולן אין ליטע אין געפאר

קאוונע, אפריל 16 (איטא).— די עקזיסטענץ פון די אידישע קינדער־שולן אין ליטע איז איצט אין געפאר, צוליב דעם פלאן פון דער רעגירונג צו "ליטוויניזירן" אלע פריוואטע קינדער־שולן און צווינגען אז די לערן־שפראך זאל זיין ליטוויש.

א דעלעגאציע פון פראמינענטע אידן האט באזוכט דעם ליטווישן פרעזידענט, סמעטאנא, אבער טראץ זיינע פארשפרעכונגען גייט אן די ליטוויזירונג פון די אידישע שולן.

(::)

בערלינער "טאגעבלאט" קריטיקירט ווינער אוניווערסיטעט

בערלין, אפר. 16 (איטא). —דאס בערלינער "טאגעבלאט" האט נעכטן פארעפנטלאכט אן ארטיקל פון איר ווינער קארעספאנדענט, אין וועלכן דער רעקטאר פון ווינער אוניווערסיטעט ווערט שטארק קריטיקירט פאר זיין דעקרעט, לויט וועלכן די סטודענטן, וואס קאנען ניט באווייזן זייער אפשטאמונג פון דייטשלאנד, זיינען פארטריבן געווארן פון געוויסע רעכט אין אוניווערסיטעט.

דער קארעספאנדענט באצייכנט דעם רעקטארס האנדלונג אלס אונגעהערטן מיסברויך פון די שטאט-פאנדן פון דער אידישער מינדערהייט און די האפענונג, אז עסטרייכישע ליבעראלע קרייזן וועלן זען אויסווירקן אז די באגרענעצונגען פון אידישע רעכט זאל אפגעשאפן ווערן.

קיין איינציקער איד וויל ניט פארן קיין בירא-בידזשאן אפילו פאר ארבעטער אויף באשטימטע געהאלטן. — "אזעט" פראבירט איצט קריגן נויטיקע ארבעטער כאטש צווישן געוועזענע הענדלער, וועלכע מען האט ביז איצט ניט אנגענומען אויף קיין שום ארבעטן

(ספעציעלע טעלעגראמעס צו "דאס אידישע ווארט" פון "איטא")

מאסקווע, אפריל 16 (איטא). — אין אנגעוויזענע קרייזן ווערט דא היינט צוגעגעבן, אז צוליב דעם וואס די לאגע אין די שטעטלאך ווערט זיך אפשר איצט פארבעסערן איז א געפאר, אז ביראבידזשאן זאל איינגאנצן בלייבן ניט באזעצט.

קיין איין־און־איינציקער איד וויל איצט ניט פארן קיין בירא בידזשאן און די אידן וועלכע האבן זיך געהאט פריער פארגעניסטרירט צו פארן קיין ביראבידזשאן האבן איצט חרטה און זיי ציען זיך צוריק פון זייער רעגיסטראציע. ניט נאר ווילן די אידן ניט פארן קיין בירא־בידזשאן צו באזעצן זיך דארטן ווי ערד ארבעטער, נאר זיי ווילן אהין אפילו ניט פארן אויף געוויינלאכער ארבעט מיט גאראנטירטע שכירות.

דער "קאמזעט" האט געשיקט טעלעגראמעס צו די ווייס־רוסישע און אוקראינער אפטיילונגען אירע און האט געבעטן דרינגענד ארויסצושיקן טויזנט אידן קיין בירא־בידזשאן, וועלכע זאלן זיך דארטן באזעצן אלס ארבעטער, אויף דעם האבן די "קאמזעט" אפטיילונגען פון ווייס־רוסלאנד און אוקראינע געענטפערט אז עס איז האפענונגסלאז צו קריגן איצט וועלכן עס איז אידן וועלכער זאל זיין ווילן צו פארן אהין.

צוליב דעם דוחק אויף ארבעטער האט דער "קאמזעט" מורא אז עס וועט היינטיקן פרילינג אוממעגלאך זיין צו בויען הייזער אין בירא בידזשאן.

די דאזיקע לאגע האט אויך געשאפן אן ערנסטע געפאר פאר די זעג־מילן פון די וועלדער אין בירא־בידזשאן, פאר וועלכע דער אמעריקאנער איקאר האט געשאפן און געשיקט אהין מאשינען.

כדי צו קריגן מענשן פאר בירא־בידזשאן, האט דער "אזעט" היינט אנאנסירט זיין גרייטקייט צו רעגיסטרירן וועלכע עס איז אידן, ניט אכטנדיק זייערע געוועזענע באשעפטיקונגען. דאס איז א קאמפראמיס מיט די שטעלונגען פון דעם "אזעט" קעגן געוועזענע סוחרים וואס ער האט אנגעהאלטן פעסט ביז דעם לעצטן טאג.

"ברית-שלום" ארגאניזאציע פארעפנטלאכט איר פראגראם אין א"י

ירושלים, אפריל 16 (איטא). — די ברית שלום ארגאניזאציע האט היינט אנאנסירט איר שטעלונג בנוגע ארץ־ישראל. איר פראגראם לויטעט אז פאלעסטינע זאל ניט זיין ניט קיין אידישער און ניט קיין אראבישער שטאט, נאר א ראסן שטאט אין וועלכן אידן און אראבער זאלן געניסן גלייכע ציווילע, פאליטישע און סאציאלע רעכט און אן אונטערשייד צווישן דער מאיאריטעט און דער מינאריטעט צווישן די צוויי פעלקער. יעדער פאלק זאל האבן דאס רעכט פריי צו אדמיניסטרירן לאקאלע אנגעלעגנהייטן, נאר זאל זיין פאראייניקט אין אלגעמיינע אינטערעסן וואס האבן צוטאן מיט דעם לאנד.

(:־:)

נעכטן איז געווארן 18 יאר זינט "טיטאניק" איז אונטערגעגאנגען

נעכטן איז געווארן אכצן יאר זינט די שיף "טיטאניק" איז דערטרונקען געווארן אין מיט'ן ים מיט 1,490 נפשות ווען זי האט געמאכט איר ערשטע רייזע איבער'ן ים. ווען די "טיטאניק" איז אויסגעבויט געווארן האט מען זי געקרוינט מיט דעם נאמען "די אומזינקבארע". אבער א בארג אייז האט זי צעשמעטערט, און האט זי ארונטערגעלאזט אין טיפן אפגרונט פון גרויסן ים. דאס איז געווען איינע פון די שרעקלאכסטע ים קאטאסטראפעס.

(::)

לאנגער סטרייק אין וואל אינדוסטריע דערווארטעט אין ענגלאנד

לאנדאן, אפר. 16. — די אויסזיכטן פאר א פארצויגענעם סטרייק אין די ענגלישע וואל און טעקסטיל אינדוסטריעס וואקסן מיט יעדן טאג. סיידן די רעגירונג וועט זיך אריינמישן און ברענגען צו אן אויסגלייך צווישן די ארבעטער און די ארבעטסגעבער, וועט א לאנגער און פארביטערטער קאמף פארקומען אין די אינדוסטריעס.

דער סטרייק איז ארויסגערופן געווארן פון דעם, וואס די באלעבאטים האבן געשניטן די שכירות. א רעגירונגס קאמיסיע, אונטער לארד מעקמילאן, האט אנערקענט, אז די שכירות מוז עטוואס געשניטן ווערן פאר דער עקזיסטענץ פון דער אינדוסטריע, אבער אויף וויניקער, ווי די באלעבאטים האבן עס געוואלט.

(:־:)

פרץ'עס יארצייט וועט געפייערט ווערן

דער 15־טער יארצייט פון י. ל. פרץ וועט געפייערט ווערן דא אונטער אויפזיכט פון דער אידישער קולטור־געזעלשאפט דעם קומענדיקן זונטאג (אחרון של פסח) 2.30 בייטאג, אין פרץ־זאל. א רייכע ליטעראריש פראגראם וועט צוגעגרייט.

(::)

אויפשטאנד ברעכט אויס אין אביסיניע

לאנדאן, אפריל 16.— פון אביסיניע ווערט באריכטעט, אז אן אויפשטאנד איז דארטן אויסגעבראכן קעגן קעניג ראס טאפארי. דעם קעניגס טרופן זיינען צעשלאגן געווארן, לויט דעם באריכט, און די רעבעלישע שבטים מארשירן אויף אדיס אבאבא, הויפט־שטאט פון אביסיניע. ווי די לאגע איז איצט, זעט עס אויס, אז דעם קעניגס מפלה איז אומפארמיידלאך.

דער אויפשטאנד, ווערט באריכטעט, איז ארויסגערופן געווארן צוליב דעם פלוצימדיקן טויט פון ראס טאפאריס קוזינע, קעניגין יהודית (זעאדיטו). אירע אנהייננגער זיינען חושד, אז זי איז אומגעבראכט געווארן פון ראס טאפארי, וועלכער האט געקעניגט מיט איר צוזאמען, כדי ער זאל קריגן די קרוין איינגאנצן פאר זיך.

ערנסטע ראיאטן ברעכן אויס אין קאלקוטא; 19 ערנסט פארוואונדעט

קאלקוטא, אינדיע, אפריל 16.— די ראיאטן וואס זיינען נעכטן דא אויסגעבראכן זיינען באנייט געווארן ארום האלבע נאכט. טראמוויי וואגאנען זיינען פארברענט געווארן און באריקאדן זיינען אין איניקע פונקטן אויפגעשטעלט געווארן. אין די שלאכטן מיט דער פאליציי זיינען א סך פארוואונדעט געווארן, און, לויט די קלאנגען, זיינען איניקע געטויט געווארן.

קאלקוטא, אינדיע, אפריל 16. — 19 פערזאן זיינען דא ערנסט פארוואונדעט געווארן אין ראיאטן וואס זיינען אויסגעבראכן צוליב דעם ארעסט פון דזש. מ. סען גופטא, מעיאר פון קאלקוטא. צווישן די פארוואונדעטע זיינען געווען זיבן בריטישע אפיצערן. איין איראפייאישע פרוי וועלכע איז געפארן אויף אן אויטאמאביל, איז פארווארפן געווארן מיט שטיינער און האט אויך געמוזט אפגעפירט ווערן אין שפיטאל.

די ראיאטן האבן אויסגעבראכן אין דעם סיק קווארטאל, וואו דער המון האט אונטערגעצונדן א טראמוויי וואגאן אויף די רעלסן. ווען די פייער־לעשער זיינען געקומען צו פארן, זיינען זיי פארווארפן געווארן מיט שטיינער. דאס איז אגב דאס ערשטע מאל אין קאלקוטא וואס א פייער בריגאדע ווערט אטאקירט.

מיט דער הילף פון געפאנצערטע אויטאמאבילן זיינען די ראיאטן שפעטער אונטערגעדריקט געווארן דא און אין אנדערע טיילן פון שטאט. 13 סיכס, צוויי פון זיי פארוואונדעטע, זיינען ארעסטירט געווארן.

סטודענטן האבן זיך באטייליקט אין די ראיאטן, איבערשנייענדיק די טראמוויי דראטן אין איניקע פונקטן.

אגב - אורחא
פון מארק

מיר און די כלבים

איר ווייסט, ווען איך לייען וואס די אנטיסעמיטן זאגן וועגן אונז, הויב איך אליין אן צווייפלען, אויב מיר פירן טאקע ניט פאר'ן נאז די גאנצע וועלט.

איך הויב זיך אן פארשטעלן די אסיפה פון די זקני־ציון, וואו ראטשילד און טראצקי, דר. חיים ווייצמאן און משה אלגין, מנחם מענדל אוסישקין און דר. חיים זשיטלאווסקי און אנדערע עטלאכע און זעכציק זקני־ציון זיצן צוזאמען און באטראכטן געמיטלאך דעם גורל פון דער וועלט.

— יא, געמיטלאך: אידן רייסן זיך ניט צווישן זיך, אידן לעבן אין איין אלוועלטלאכן "קאהאל", קושן זיך שטענדיק און פיסקלאך און טראכטן וועגן דעם, ווי צו באפעסטיקן די אידישע מאכט און פארשקלאפן די וועלט.

וואס, אייך האט זיך געדוכט אז איר האט עפעס געהערט ווי אב. קאהאן און מ. אלגין האבן זיך דורכגעווארפן מיט ניט קאמפלימענטארע באמערקונגען איינער אויף דעם צווייטנס חשבון ? עפעס האט איר געהערט, אז אידן האבן זיך צעווארטעלט וועגן א שלישי אדער וועגן אידיש און העברייאיש ?

דאס איז בלאטע. ס'איז אדער א קאמופלאזש פאר דער וועלט, אדער בלויז א פראגע פון אינערלאכע ענינים, וואו עס טרעפן זיך רייבונגען אפילו אין דער "אמבעסטן רעגולירטער פאמיליע". ווען עס קומט אבער צום אויסערלאכן פראנט, צו באהערשן די וועלט, דאן פארגעסט מען אויף די אינערלאכע חלוקי־הדעות'ן און אלע אידעלאך ארבעטן האנט־אין־האנט...

**

און ווען די זקני־ציון קומען זיך צונויף, הויבט מען אן אויסטיילן די וועלט צווישן זיך:

דו, ראטשילד, זאלסט צוזאמען מיט לארד מעלטשעט און פעליקס ווארבורגן פארכאפן די פינאנסן פון דער וועלט און דערשטיקן די מענשהייט מיט'ן אידישן קאפיטאל.

דו, טראצקי, זאלסט אויפרודערן די וועלט סאציאל, זאלסט שאפן א רויטע ארמיי און אויסראטן קאפיטאל, כדי דער וועג זאל זיין אפן פאר די אידן צו פארפעסטיקן זייער מאכט.

דו, אוסישקין, דארפסט קעמפן פאר העברייאיש, און דו, זשיטלאווסקי, פאר אידיש, אונטערגראבנדיק די עקזיסטענץ פון די קריסטלאכע שפראכן.

דר. ווייצמאן דארף ארגאניזירן דאס אידנטום אינ'ם נאמען פון'ם ציוניזם, צו שאפן א אידישע מיליטערישע באזע אין פאלעסטינע. און משה אלגין און די עפשטיינס דארפן באפעסטיקן די קאמוניסטישע באזע אין אמעריקע, אין די אינטערעסן פון'ם אידישן פאלק.

און רבי סטיווען ווייז ווערט איבערגעגעבן אין זיין רשות דער ענין מילה, און ער דארף עס שוין באזארגן יעדן לאנד מיט די געהעריקע פארשטייער פאר זיין נעביכס.

אויף צו מאכן מעגלאך דעם דורכפיר פון די דאזיקע גראנדיעזע פלענער, ווערן אומעטום, אין אלע לענדער, ווערבירט מחנות שבת־גויאים.

די דאזיקע שבת־גויאים זיינען פון פארשיידענע סארטן, פון פארשיידענע מינים. זיי קאנען זיין באנקירן, פאבריקאנטן, קאמוניסטישע פירער, גלחים, סאציאליסטן, ליבעראלן, געלערנטע און א. וו., — וואס פארראטן פאר א שטיקל אידישער חלה און א טרונק בראנפן זייערע באטרעפנדיקע לענדער און העלפן די אידן צו באהערשן די וועלט.

יע, אפילו יעזואיטן, קו־קלוקס קלענער און אנטיסעמיטן שפילן אפט די ראל פון די שבת־גויאים, — אזא מאכט האבן די אידן, אזא גוואלדיקע, פארניכטנדיקע ווירקונג האט די אידישע חלה !

אט אזוי האט לודנדארף געמאכט אט ערשט די שרעקלאכע אנטדעקונג, אז אידן פירן איצט אן א שוידערלאכע פראפאגאנדע, מען זאל מל זיין יעדן אינגל וואס ווערט געבארן אין צפון אמעריקע, און אז עס העלפן זיי דערינען — די יעזואיטן.

און אגב דערמאנט זיך לודנדארפס צייטונג, אז פאר דער מלחמה איז אין דייטשלאנד אנגעפירט געווארן א פראפאגאנדע פון דאקטוירים, כלומר'שט אונטער'ן אויסרייד פון היגיענע, אז מען זאל מל זיין אלע סאלדאטן פון דער דייטשער ארמיי . . .

דער פלאן איז, באמת, דאן ניט געלונגען. אבער די אידן האבן שוין געפונען טאקע א וועג ווי צו צעשמעטערן די ניט גע'מל'טע דייטשע ארמיי און פירן איט, לודענדארפן, צו דער מפלה.

און, צו דער זעלבער צייט, אנטדעקן די קוועבעקער יעזואיטישע צייטונגען, אז פרעמיער טאשערא איז גאר דער אמת'ער שבת־גוי, און ער, דערלויבנדיק די אידן צו גרינדן שולן אין קוועבעק, האט עס פארקויפט קאנאדע צו די אידן . . .

***

וואס, איר דיינקט אז די כלבים בילן זיך גלאט אין דער וועלט אריין ?

הינט טשעפען געוויינלאך ניט קיין קליינע קינדער. ווען איך בין געווען א קינד, געדיינק איך, פלעגט מיר ניט אנשטיין, וואס די הינט אין די גאסן פלעגן מיר ניט שיינקען קיין אויפמערקזאמקייט. ווען די הינט האבן אנגעהויבן אנפאלן אויף מיר, איז דאס ניט געווען טאקע זייער באקוועם, אבער דערפאר האב איך זיך דערפילט חשוב'ער, ווי א גרויסער.

אויב מען בילט אויף אונז אזויפיל, איז עס א סימן, אז מיר מאכן א שטיקל רושם אויף דער וועלט. אויף טשוואוואשן אדער קאלמיקן בילן ניט די לודנדארפס.

א ביס פון א כלב איז טאקע ניט אזא אנגענעמע זאך. ס'איז אבער פארט בעסער ווי צו זיין אין אזא מדרגה, וואו כלבים באמערקן אייך איינגאנצן ניט. . . .